תלמוד בבלי · אחרונים · בית מאיר · סדר נשים

בית מאיר על יבמות

רבי מאיר פוזנר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בית מאיר על יבמות

רבי מאיר פוזנר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בית-מאיר-על-יבמות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף יז: 4
דף יח: 4
דף לב. 4
דף לג. 5
דף לג: 6
דף לח: 6
דף לט. 7
דף מה: 7
דף נד: 8
דף סה: 8
דף סו. 9
דף סט: 9
דף ע. 10
דף עט: 11
דף פט. 12
דף פט: 12
דף צב: 13
דף קז. 14
דף קיד. 15
דף קטו. 15
דף קיז. 16
דף קיט. 16

דף יז:

ואיצטריך וכו' מדהוה לי' למכתב רעים וכתיב אחים ש"מ לאפנוי' כתב רחמנא יחדיו. יש לתמוה לא לכתוב מופנה אלא רעים ולא יצטרך יחדיו. ועל כרחו לידחק על פי דברי מהרש"א דאי לא כתיב יחדיו הוי אמינא שהוא מופנה להכי איצטריך יחדיו. וכתב אחים ליופי המליצה מפני שבני בנים הני הם כבנים:

דף יח:

תוס' ד"ה שומרת יבם אומר ר"י וכו'. אבל אם נשא כבר שהיא אשתו גמורה פקע לי' זיקה לגמרי ואין צריך להמתין מלבעול קשיא לי לפ"ז דף ק"ט ע"ב או דילמא משום דקסבר המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה והלכה לה אי בעל אין אי לא בעל לא. והרי כשבעל לשם קדושין והיא כבר מיוחד בביתו מכבר הא אין לך נשואה גמורה יותר מזו בחופה של היחוד והפרשה לו וקדושין דביאה. ומה צריך לומר דסבר המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה. ועיין בא"ע סי' נ"ה וצ"ע:

דף לב.

תוס' ד"ה לא פקע ואע"ג וכו' כמו איילונית. דבריהם צריכים ביאור דהא אדרבא קיי"ל צרת איילונית שריא. אבל פי' דבריהם הכי ואע"ג דלא חייל. ר"ל ומההוא טעמא לתי' רבא דף י"ג מתירין ב"ש צרת ערוה היכי דנשא מת ואח"כ נשא חי לייבם הצרה כמבואר שם דאף למסקנא מוכרחים אנו לבא לסברת התינח דנשא מת ואח"כ נשא חי ע"ש ודוק. דלא כמשמעות הפשוט ברש"י ז"ל שם. ושם הקשו התוס' קושי' הגמ' דהכא א"כ תתייבם יבומי ומשני תי' הגמ' דהכא דמתלי תלוי וקאי. ומ"מ הצרה מותרת וע"כ דטעמייהו דב"ש דלא מסתביר להו לדרוש מלצרור לאסור הצרה כ"א במקום ב' איסורי ערוה אשת אח ואחות אשה. כגון שעשו שלוחי' וקידשו בבת אחת. הא במקום דנשא מת ואח"כ נשא חי דלא אתי איסור אחות אשה וחייל ומיתלא וקאי עד דלהכי לא תתייבם הערוה משום אשת אח לחוד הצרה שריא. ור"ש סתמא לא כב"ש סבר להכי כתבו תוס' דלדידי' לא ס"ל ההוא טעמא. אלא דאף דאין הערוה אסורה ס"ח. וכמבואר במ"א דבאמת בהרמב"ם אין מבואר האיסור כי אם בס"ת ובהתפוחים הנ"ל כבר מבואר בב"י דאיירי במכירת בני העיר בלא זט"ה. ודברי הריב"ש הנ"ל אינם מוכרחים ודו"ק:

שוב ראיתי שאף דברי הרא"ש בתשובה אפשר לפרשם על דרכו שבפסקיו. דהא שם לא נשאל אם לעשות מבה"מ הד' דברים של בזיון כי אם דבר הרשות להשכירו. וזה יש

ללמדו ודאי מבהכ"נ אלא כיון שלא רצו להעלות הדמים בדבר שבקדושה כ"א לדבר הרשות לזה הוצרך ללמוד מדברי רבא ושפיר פשוט דאכולהו קאי. והיינו ממש דבריו שבפסקיו ומ"מ שפיר יש ללמוד מדברי הרא"ש אלו. דמסתמא כל הדברים החמורים שוים לביהב"נ בכל דינים כיון דתרווייהו תשמישי קדושה מקרי וכהרמב"ם. ודלא כהרמב"ן ורשב"א הנ"ל. ודוק מאוד:

מה שהחלטתי לעיל דלהרמב"ם ורא"ש ביהכ"נ דין תשמישי קדושה יש לה דלא כהרמב"ן. ראיתי שוב כי זה ע"כ אינו דהא לא מצינן שיהא שברי בהכ"נ צריכים גניזה. וזה יש לדחות משום דעצים חזו להסקה ואבנים חזו לבנין וק"ל. אבל מדאיתא דף ל"ב הלוחות והבימות אין בהן קדושה. ואיתא בהראב"ד בשם הירושלמי דאין בהן קדושת תשמישי קדושה אבל יש להם קדושת בהכ"נ. עכ"פ משמע דביהכ"נ לאו תשמישי קדושה מקרי וא"כ ודאי צ"ע למעשה בתשמישי ס"ת להורות נגד פשטות הרמב"ן ורשב"א. וכל הדברים הנ"ל לא כתבתי להורותם כ"א למשמרת. ובלי נדר עדיין לא יצאתי ידי חובתי ואשים עיוני על סוגיא זו עוד. להתייבם כי אם משום אשת אח לחוד. מ"מ אף הצרה אסורה כמו איילונית לרב אסי דהוי סבר דאף צרה אסורה אף דהיא גופא אינה אסירה כ"א משום איסור אשת אח לחוד וה"ה הכא. ומה דאנן קיי"ל צרת איילונית שריא ואפילו צרת בתו שם מטעם אחר הוא דשרינן. כמבואר ברש"י בשם ה"ג דלא אסרה התורה צרה כ"א היכי דהיא בלא ערוה היתה שריא. משא"כ איילונית דבלא ערוה נמי אסורה משא"כ הכא דאלו זו לא היתה אחות אשה הלא היתה מתיבמת. אף דשוב רק מחמת איסור אשת אח לחוד הוא דאינה מתיבמת. מ"מ הצרה כיוצא בה כמו איילונית לרב אסי ודוק. ולפי המובן לי מדברי התוס' דהכא. דשם דף י"ג אף להמסקנא מוכרחים לבא לסברת התינח היכי דנשא מת ואח"כ נשא חי. ודברי רש"י דלשם באמת קשים לי להולמן. וצ"ע נמי מה יענה ב"ש לאם באו האיסורים בבת אחת כגון ע"י קדושי שע"י שלוחים וכי באופן זה נימא דמודו דאסורה הצרה וצ"ע:

דף לג.

בתוס' ד"ה בר קפרא. ואור"י דבודאי איסור בת אחת עדיף. אלא דסבר בר קפרא דדוקא באיסור בת אחת דהכא כגון אחות אשה הוא דעדיף וטומאה ושבת ונבילה דלא חיילה בבת אחת היינו הטעם דהותרה בהדי ההוא דלא הותרה. ר"ל הנה שלשה איסורי דחיילי בבת אחת וברגע זו הותרה האחת והאחת לא הותרה אז נדחה ההותרה מפני הלא הותרה. ולחי' ר"י הזה באמת למה דס"ד דבר קפרא לר"י בבת אחת אינו מחייב תרתי

היינו באלו ג' אבל מודה באיסור אחות אשה ואשת אח דמחייב תרתי. ואין צורך תו למה שכתבו תחילת הדבור וההוא דקתני וכו' היינו לקוברו אלא בפשוט מחייב ר"י תרתי אף לבר קפרא באיסור בת אחת דלא הותרה והוא הפשוט וברור בכוונת התוס' דלא כמהרש"א שלא עמד על כוונתם. ואף אני סמכתי עליו וכתבתי בצד המהרש"א דברי חריפות וכולו הבל ואין צורך:

דף לג:

תוס' ד"ה ואיסור כולל אתניין וכו':
ולהכי פשיט ליה בסמוך וכו'. דבריהם אלו אין להם מובן אם לא ע"פ דבריהם נמי סוף עמוד זה ד"ה לקברו. ובמקום ר' חייא דאיתא שם בדבריהם צ"ל בר קפרא כמוגה כבר בש"ס חדשים עיין ודוק:
שם אי בשחיטה שחיטה בזר כשירה. ופירש"י ז"ל ואין בו משום זרות משמע הא משום שבת ודאי חייב. וצ"ע למה אחרי ששחיטה כשירה בזר וקרבן צבור הוא דדחי שבת לידחי נמי לגבי שחיטה אף בזר. וע"כ דזר כיון דלא אפשר לו לגמור העבודה דהיינו הזריקה מפני הזרות תו לא אשתרי שבת לגבי' אף לגבי השחיטה. וכן מוכח להדיא סנהדרין דף נ"א דאיתא שם הוא כיון דלא אשתרי שבת לגבה בעבודה. והרי השחיטה אף בנשים כשירה אלא ש"מ כנ"ל והטעם כנ"ל. ועיין י"ד הלכות מילה דרצו לומר מההוא טעמא דלא ימולו שנים בשבת. אלא דהרמ"א ז"ל משיג מדשרי לחד כהן לשחוט והאידך גומר. והיינו דוקא היכי דעכ"פ התחיל ובידו לגמור ולא באופן אחר. וא"כ ומינה אם יש מוהל שבקי בחיתוך ולא בפריעה ודאי דאסור לו להתחיל בחיתוך. והראי' הנ"ל מסנהדרין התעורר בה התורני מ"ו מרדכי שוחט דפה:

דף לח:

רש"י ד"ה דיקא נמי וכו'. וטעמא לאו משום דשטר וכו'. ולענ"ד צ"ל וטעמא משום דלא הוי שטר העומד לגבות דלא ניתנה וכו'. ורצונו ליישב דהא מסקינן לב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי. וא"כ למה מודה ב"ש דהם כולם בחזקת הבעל. ומתרץ דהכא דהיבם במקום הבעל שייך לא נתנה וכו'. ולכן לא הוי כגבוי. והוי היבם ודאי ויורשי' ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי לכן מודה וק"ל. ומה דנטר בפירושו עד הדיקא נמי ולא פירש מקודם על התירוץ דלא פליגי. דזה יש לומר דאך מתי' דלהכי לא מותיב אביי ממתניתין כי י"ל דלא פליגי למה דס"ד דלא אמרינן שטר העומד לגבות. אבל באמת למה דפסקינן

דס"ל שטר וכו' אה"נ דפליגי. אבל עתה דאמר דיקא נמי להאמת דכן הוא הוצרך רש"י ז"ל לפירושו הברור:

דף לט.

תוס' ד"ה אע"ג דקשיא מתה. עיין כ"ח ע"ב רש"י ד"ה איהו ודאי פירש שהקרן שלה ממ"נ. הילכך אלימא חזקה דילה. לפי זה אין מובן כלל לדברי תוס' דמ"ש דיש קושי' לאביי טפי מלרבא. תירוץ זה גופא שייך לאביי כמו לרבא עיין ודוק. אבל הנלע"ד דהתוס' מפרשים הטעם דאיהו בחייה ודאי משום דהיא תחילה להקנין לזכות בנכסים וזכייתן מכח ההיא דיבא. וזה הוא ספק אם הוא זכה מכחה אם לאו. ולכן הוי איהו ודאי בחייה. וזה לא שייך כ"א בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם משא"כ בנכסים שנפלו תחתיו דבעל דמיד בשעת נפילה דלב"ש ידו עדיפא מידה זכה בהן הבעל. וכשמת ויד היבם כידם אף בחיי' לא הוי כלל איהי ודאי ושפיר לפי זה. עיין ודוק:

דף מה:

הסוגי' דמי לא טבלה לנידתה ולקריו. ע"ש בהרי"ף כתב ואי קשיא לך ההוא דר' יוחנן דאמר גר צריך שלשה מ"ט משפט כתיב בי'. ל"ק הא דרב אסי ורב יהושע בן לוי דיעבד היא דלא פסלינן לברי' הואיל וטבל לשם קריו ואי לאו גיורא הוא לא הוי טבל לשם קריו. והא דר' יוחנן לכתחילה דלא נהיגין בי' מנהג גר ולא מנסבינן בת ישראל. ופירשו הה"מ והמהריב"ן בתשוב' וכן התשובת לחם רב שאלה מ"ד וכן הב"ח סי' רס"ה שפירושו על דרך פסק הר"מ שמפני שתמיד נוהגים לטבול זה לקריו וזו לנדתה זה הוא הוכחה שנתגיירו. אך לזה הקשה הלחם רב הנ"ל דא"כ למה תלה הרי"ף תירוץ קושייתו בין לכתחילה לדיעבד לימא דע"פ הוכחה באמת שרי אף לכתחילה והאיסורא איירי במי שידוע גירותו בינו לבין עצמו דזה אפילו בדיעבד אינו גר וכתב שבאמת הי' יכול לתרץ כן. אלא שמסברא דן הכי שלא מסתביר לו שע"ד הוכחה ישתרו לכתחילה. ואני אומר שלא מסברא בעלמא דן הכי שזה דוחק רק אלא ע"פ דין. כי נהי דיש הוכחה מכח מנהגם שעל פי שנתגיירו עבדי הכי. עכ"ז אין הכרח דנתגיירו כדין בפני ב"ד. דלמא טעו ונתגיירו בפני עצמם או בפני נשים. כההוא דאתא לקמי' דר' יהודא ואמר נתגיירתי ביני לבין עצמי אלא ע"פ הרוב רוב המתגיירים באים לפני ת"ח להתגייר והוא כדין עביד. ולכן איהו לכתחילה איך אפשר להתירו בבת ישראל הרי הוא בחזקת כותי. ואי משום הוכחה דנתגייר, דילמא הוא מהמיעוט שנתגיירו בפני עצמן סמוך מיעוטא לחזקה והוי

לי' פלגא ופלגא ואסור. משא"כ הבנים שאינם מוחזקים באיסור שפיר אזלינן לגבייהו בתר רובא דנתגיירו ע"פ דין וק"ל:

דף נד:

אלא מה לנדה ואשת אח שכן אין אוסרן מתירן ק"ק הא השתא לא אסיק אדעתי' מהקישא דר"י וא"כ נדה דכתיב באשת אח לגופי' אצטריך להעראה וא"כ הא בתר הכי חוקר דדילמא אשת אח מישתרי בגט היבם. ואלו כן הא יש לה נמי היתר בחיי אוסרן. ואך מנדה דמיותר הוא דידעינן דאין לה היתר ומה שייך למיעבד זה לפירכא:

בהרא"ש פ' הבא על יבמתו סוף הלכה ד' מסיק הלכה כר"י דבנשיקה פטור עד שיעראה ובפרק כיצד תוך הלכה ח' משיג על הלכות גדולות וכתב הא אפילו לענין חיוב מיתה סגי אם ראו עדים כדרך המנאפים. וקשיא לי בלי עיון בראשונים כלל איך אפשר להמיתו דלמא לא הי' רק נשיקה דפטור. אלא דא"כ אף לשמואל ליקשי לי' דילמא אף נשיקה לא הוי וצ"ע ואין הזמן מסכים כעת לעיין כראוי:

דף סה:

סוף פרק הבא על יבמתו. רב יוסף אמר מהכא אני אל שדי כו'. תוס' ד"ה ולא קאמר פרו ורבו וכו' ההוא ברכה בעלמא. לפום רהיטא יש לתמוה תינח פסוק דאדם י"ל דרק לברכה נאמר. וכדאיתא ריש כתובות ברייתא דבר קפרא. אבל מה יענה רב יוסף לפסוק שני הנאמר לנח ואתם פרו ורבו דמוכח ודאי דלצווי נאמר דאלו לברכה כבר ברך אותם מקודם כדפי' רש"י ז"ל בחומש. ולהכי מקשה הגמ' סנהדרין נ"ט ע"ב מיני' ע"ש. ועיין במזרחי וצ"ע. כי אפילו להדרש שמביא רש"י ז"ל בחומש לומר לך וכו'. נשמע עכ"פ מיני' דאף האשה נצטווה שהרי בלשון הרבים הזהירם שהם כשופכי דמים אם לא יעסקו בפרי' ורבי'. ובאמת לולא פי' התוס' ז"ל. ויודע אני שאיני כדאי לסתור פירושם. הייתי אומר דרב יוסף הכי קאמר טעמי' דרבנן מדמצינן דפעם אחד נאמר ליעקב בלשון דנשמע מיניה דאיש מצווה ולא אשה. אף אנו מפרשים הפסוקים הקודמים. אף דלצווי נאמרים ובלשון הרבים מ"מ לא נצטווה כ"א אנשים ומה שנאמר לשון הרבים היינו אנשים דעלמא. אבל שוב ראיתי שהקושי' מעקרא ליתא דגבי נח דכל הפרשה מישתעי בלשון רבים לנח ובניו. פשיטא דנכון פרו ורבו. אף דלא נצטוו כ"א הזכרים משא"כ גבי אדם שלא כתיב כי אם זכר ונקבה ברא אותם ויברך אותם ויאמר להם פרו ורבו. שפיר הוצרכו לומר דלברכה נאמר ולא לצווי. ואין להקשות א"כ מה מייתי רבי יוסף ראי'

מיעקב מדלא נאמר כי אם פרה. הלא אך עם יעקב דיבר. די"ל דהכי קאמר דהא ודאי פסוק דיעקב לא משמע לברכה כי אם לצווי וקשה למה לי הא כבר נצטווה נח ובניו אלא ודאי דלחדושי נאמר להורות דאיש מצווה ולא אשה וק"ל. אי נמי בדרך יותר פשוט דודאי לזרזו בהמצוה נאמר לו. מ"מ מדלא קאמר פרו ורבו. ר"ל דהי' לקב"ה לצוות ולזרז אשתו עמו ולומר לתרווייהו פרו ורבו ש"מ דנשים לא נצטוו. וזה ברור:

דף סו.

בת ישראל וכו'. פרש"י אע"פ שיש לה בנים והיא אוכלת. לא יאכלו עבדי צ"ב בתרומה וכן מבואר בגמ' בברייתא ואף דקיי"ל הדין עמה. ונימא מיד שמת הבעל הצ"ב דידה הוי. ע"כ היינו מפני שמ"מ היא מחוסר גוביינא וכיון שבאחריות היורשים קיימו חשיבי כדידהו לענין אכילת תרומה. וא"כ לפום רהיטא בלי עיון כל הצורך קשיא לי דברי התוס' דלעיל ד"ה עבדי צ"ב שמעיקרא תפסו בפשיטות דיציאת שן ועין ואכילת תרומה דין אחד להם. ולבסוף מסקי בשם ה"ר שמואל בן חיים דדייק מאבל לא לאשה דלאחר מיתה קאמר דאין יוצאין לאשה משום דהדין עמו. ומשמע הא למ"ד הדין עמה לאחר מיתה יוצאין לאשה:

וא"כ מהראוי דלמ"ד הדין עמה לאחר מיתה יאכלו בגינה. וקשיא עליו ממתניתין ובברייתא דלעיל וצ"ע לפום רהיטא. שוב ראיתי כי לק"מ ושפיר דייק דודאי כל זמן שלא גבתה עדיין הם ברשות היורשין לענין אכילת תרומה. כמו דקיי"ל גבי האיצטלא שפרסו אמיתנא אבל אם הפילה שן ועין נהי דמחיים דבעל ניחא שאינם יוצאין להאשה היינו מפני שלא הגיע זמנה לגבות משא"כ לאחר מיתה כיון דהדין עמה מיד שמפלת שינו חשיב כאילו גבתה ותפסה לגוביינא. וכיון שהדין עמה בודאי מהראוי שיהא העבד יוצא לחירות וק"ל:

דף סט:

כיון דעיברה לא תאכל ליחוש שמא עיברה מי לא תנן וכו'. ופירש"י אלמא לחדא ביאה חיישינן. ויש לתמוה הא שם דף ל"ד מסיק באמת הגמ' דבעלו ושנו אבל לביאה חדא לא חיישינן. וע"כ לומר דקושי' הגמ' הכי קאי כיון דתנו עיברה לא תאכל משמע לי' דקאי על מה דקאמר ישראל שבא על בת כהן תאכל. דאם עיברה מביאה זו לא תאכל ואלו לא איירי אלא בבעל ולא שנה לא שייך למתני עלה כלל עיברה. דהא איו אשה מתעברת מביאה ראשונה. א"ו דאיירי בבעל ושנה דעלה שייך למתני עיברה ואמאי

לא ניחוש דילמא עיברה. וכ"ת לחדא ביאה שהיא ראיי' להתעבר בה לא חיישינן לזה מביא אלמא תניא ופרש"י אלמא לחדא ביאה דהיינו השני' שראוי' להתעבר בו חיישינן. ומשני דוקא ליורשיו חשו לביאה חדא כזו וק"ל. את הנ"ל כתבתי בחזרתי להש"ס בלי עיון כל הצורך. ואפשר כבר דיברו בו מחברים ואף אני כמדומה לי כבר כתבתי בענין זה. אלא לשעה חדא אי אפשר לי לחפש אחריו וכתבתי הנ"ל מה שנראה לי לדחוק לפי שעה. ומזה סתירה לסברת בעל ספר נ"ב חלק א"ע סי' כ"ב שר"ל דמה שנאמר אין אשה מתעברת מביאה ראשונה היינו על הרוב. אבל המיעוט אפשר דמתעברו מביאה ראשונה. א"כ פשיטא דלא מקשה הגמ' מידי דהכא איירי שנבעלה אך הפעם ולהכי לא חיישינן מפני שהרוב אינו מתעברות עד דחזינן שהיא מן המיעוט ועיברה. א"ו דליתא כלל במציאות [אך לפירושי קשה מה מקשה ובנשואין לא חששו והתניא וכו'. דילמא שם איירי שנשאת ולא בעל אלא פעם אחד ולהכי הדרך השני יותר נכון לפום רהיטא וצ"ע ברמב"ם] תו אפשר לדחוק דלבתר דמשני הגמ' דף ל"ד על קושי' תמר דבאצבע מיעכה שוב באמת לא צרכינן לאוקמי המתני' בבעלו ושנו. אלא דלהכי מפרישין אותן משום דחיישינן שמא באצבע מיעכה ונתעברה מביאה חדא. וכן אזלא נמי קושי' הגמ' פה:

דף ע.

זרע זרעה לא אצטריך קרא דבני בנים הרי הם כבנים. ופי' רש"י בפ' הבא על יבמתו ותימא הרי הכא איירינן לענין בן הבת שחשוב לאם הבת כבנה. ושם בפ' הנ"ל דף ס"ב ע"ב חקר הש"ס מנה"מ ופרש"י דבן הבת יהא חשוב כבן. ומסיק דנשמע מפסוק שבדברי הימים אבל לא מן התורה. וא"כ הא שפיר צריך לרבוי זרע זרעה מן הבת דמן התורה לא נשמע כלל. וע"כ לדחוק מאוד דס"ל לתנא אחרי שנשמע מד"ה ש"מ דהי' פשוט להם שאף בן רבת חשוב כבן. ואפשר מן התורה מן פסוק הבני בנים דלבן. ואף דהסוגי' דוחה אלא מעתה. היינו דמזה לבד יש לדחות אבל מד"ה למדינן דמ"מ נשמע להו הכי מן התורה מלבן. ולכן דורש לזרע פסול וצ"ע. שוב עיינתי ויותר נראה ליישב על פי פי' ראי' שם שפי' דבן בנו פשיטא לן. ומה סברא הוא דזה יותר פשוט. וע"כ משום דבן הבן מתיחס אחריו דמשפחת אב קרוי משפחה. משא"כ בן הבת שאינו מתיחס אחריו אלא בתר אביו להכי דרש מנה"מ. וזה ניחא שם בהבא על יבמתו אבל הכא דמה דמאכיל אי פוסל להאשה. הא גוף זרע זו אינו מתיחס אחר אמו אלא בתר אביו ומ"מ חשוב זרעה לפוסלה או להאכילה. ממילא נמי פשיטא דבן בתה ובן בנה שוים לפוסלה או

להאכילה. והוי נמי מסברא חיצונה דבני בנים הרי הם כבנים בלא קרא. ומיושב בזה מה דיש לדייק מנ"ל לרש"י זה דלבן בנו לא צריך קרא. דלמא על הכל שאל מנה"מ. אבל עתה ניחא שהוכיח הכי מכח קושייתי הנ"ל סוגי' דדף ע' הנ"ל דאלו כן אין ישוב להקושיא ודוק:

דף עט:

מתני' א"ר יהושע עיין הסוגי'. ועיין במהרש"א הקשה בתוס' ד"ה א"ה יבומי וכו'. וכתב וקשה א"כ מאי קאמר דיקא נמי דקתני וכו' ויבמו את אשתו. דהא נמי ידע המקשה דמיבמין אשתו דבת חליצה היא אמאי לא מתיבמת. ותירוצו אינו ולהכי הרמב"ם בספר אגרת התשובה דף מ"ב פירש הלכה זו הכי. אקשינן עלה דר' עקיבא הכי מכדי שמעינן לי' לר"ע דאמר חייבי לאוין כחייבי כריתות דמי. וכשם שאם עבר אדם ונשא אחותו או אחות אמו וכיוצא בהם. אין אותו ערוה זקוקה ליבם כלל כך זה סריס אדם שעבר ונשא אשה הואיל והיא אסורה עליו בלאי. אינה בת חליצה ויבום לר"ע ואין עלי' זיקה כלל. ואיך אמר ר"ע שהיא צריכה חליצה והיא אשת סרים. ופריק ר' אמי אליבא דר"ע ואמר זה שסריס אדם גיורת נשא שהיא מותרת לו ואין בנשואיה איסור לאי כלל. ולפיכך היא זקוקה ליבום. ומפני זה אמר ר"ע שריא חולצת. ושאלינן לי' אי הכי יבומי נמי תתייבם כלומר מאחר שאין בנשואי סריס זה שמת איסור. למה אמר ר"ע חולצין את אשתו יבומי נמי תתייבם והדרינו אה"נ. ואיידי דאמר ר' יהושע שהסריס חולץ וחולצין לאשתו אמר איהו נמי חולץ. ואמרינן דיקא נמי דקתני העיד ר' יהושע בן בתירא על בו מגיסת וכו'. ש"מ שאשת סרים אדם בת חליצה ויבום היא אפי' לר"ע ואי אפשר להעמיד דין זה אליבא דר"ע כי אם בשנשא גיורת שאין שם איסור כלל עכ"ל. אבל על פירושו נמי יש לתמוה חדא הלשון דקאמר כגון שנשא אחיו גיורת אינו נכון אלא הי' לו לומר כגון שנשא גיורת. ותו תחילת הקושיא מאי קשה איך קתני חולצין לאשתו כיון דלר"ע אינו בת חליצה כלל כיון דאין קדושין תופסין בה. ודילמא איירי שנשא אשה קודם שנעשה סריס וסבר ר"ע אע"פ שהיא עכשיו סריס אדם מכל מקום הרי אשתו היא והיא בת חליצה. וכן הדיקא נמי דמייתי דאליבא דר' יהושע ע"כ מיירי שנשא הסרים גיורת. אינו מוכרח כלל. ואף אי נימא דהאי עובדא אליבא דר' יהושע פרשינן לי' מכל מקום אינו מוכרח שנשא גיורת אלא שנשא ישראלית קודם שנעשה סריס. ומלבד זה בתר הכי מוכרח בעצמו לשכל את ידיו ולפרש הסוגי' על חולצין ע"ש. להכי הנראה דעיקר כדפרשי' דהקושי' קאי על חולצין ודיקא נמי הכי קאי לפירושו דיקא נמי דמה דקתני

חולצין לאו דוקא אלא דשרי נמי להתייבם כגון שנשא אחיו גיורת ומאי דנקיט חולצין אינו אלא משום איידי. ולא תימא דדוקא היא חולצין אך מדרבנן אבל מדאורייתא אינו בר יבום משום קושית הגמ' דלקמן משום אקרי כאן להקים לאחיו שם וליכא. להכי מייתי עובדא דיבמו את אשתו. ש"מ שמשום דהיתה לו שעת הכושר שייך גבייהו יבום נמי מדאורייתא ולא דנימא דשעת הכוש דקאמר ר"ע אינו פועל אלא לחליצה אלא אף ליבום פועל:

דף פט.

אמר רב חסדא לא עשה כלום וכו'. ובתר הכי ברש"י ד"ה בתרי מאני ציית פי' אבל מטמא על הטהור דתרווייהו בחד מאנא כי אמרת לי' תן זו והפרש אחרת אינו שומע לך ונותן את הטמאה לכהן. נשמע מזה עיקר הטעם דלא ציית מפני היזיקו שיתן ויחזור ויחן. ותימא לי' הא הברייתא סתמא איירי שאך תרם ועדיין לא נתן ליד הכהן. וא"כ למה להו לרבנן לעקור תרומה דאורייתא בכדי יצוו עליו שיתשל על התרומה טמאה. וממילא בדין תורה תיהדר ההוא גרויא לטבלי' ולדידי' לא יהי' היזק. ובזה מה"ת דלא משמע. ולהכי ע"כ לומר דלא כמשמעות רש"י ז"ל אלא דכיון דזה במזיד הפריש טמאה אף בזה לא צאית. אלא דמיד שישמע שזו תרומה ואך ע"י שאלה היא דתיהדר לטיבלי' לא צאית מפני הריוח שנפטר בתרומה טמאה ולהכי מוכרחים לומר לו שאינה כלל תרומה:

דף פט:

אימא משתעמוד בקומתה ונכנסה לחופה. הקשה לי הבחור משכיל ר' מרדכי בר' נח מליסא לפרש"י דמשתעמוד בקומתה היינו שתגדיל. למה לי משתגדיל. הא כל ההיקש אינו אלא שמא עתידה למאן. והא לב"ש אין ממאנין אלא ארוסות. ומה תו איכא למיחש בתר שנכנסה לחופה אף קודם שתגדיל. והשבתי לו דנהי דלב"ש אין מועיל המיאון בתר נשואין לענין שתהא מותרת לאחר בלא גט. מן הטעם המבואר בפ' ב"ש מגזירת דרבנן. מ"מ ודאי דמודו דמועיל מיאונה לענין שלא ליורשה. כי בלי ספק אף לב"ש אינה כלל מורדת. כי מה"ת יחייבו אותה חכמים בענינים כאלו ע"י נשואי אמה ואחיה שלא מדעתה וא"כ לק"מ וק"ל:

דף צב:

רש"י ד"ה בזנות. ורב אשי דאמר לעיל נותן לה שני גט והותרה לו לית לי' דרב המנונא. וכתבו התוס' תוך ד"ה נותן לה. ומתוך פי' הקונטרס משמע דאיירי בניסת. וע"ז חלקו כל הפוסקים ומפרשים. אלא דמפרשי לדרב אשי אך בנתקדשה. כמבואר בא"ע סי' קנ"ט. ויראה לענ"ד להליץ בעד רש"י ז"ל מה שדחקו לפרש בניסת. דהנה בתשובת שב יעקב סי' מ' מפלפל עם הכ"י שרצה לומר היכי דהיבם אינו חפץ בה ורוצה לחלוץ. דלשיטת התוס' היא מותרת להמקדש. אם תהא צריכה גט מקודם כדי שתהא חליצה העולה ליבום. כי הכ"י דימה לחליצת תוך צ' יום דקיי"ל דצריכה להמתין כדי שתהא ראוי' ליבום. והשב יעקב הוכיח מדכתבו הטור ורמ"א דצריך המקדש לקדשה עוד הפעם בתר החליצה מפני שיש ספק אם הקדושין ראשונים תפסו ש"מ דאינה צריכה גט. דאל"כ מה קמ"ל פשיטא דאחר גט דצריך לקדשה. ודחק עצמו דחשוב עילה ליבום. דאלו רוצה כייפינן להמגרש שיגרשנה. ואני כתבתי בחיבורי דדומה ממש לחליצת מעוברת דקי"ל דאף בדיעבד לא מהני החליצה דף ל"ו דקי"ל כר"ל דמדביאת מעוברת לא שמה ביאה. אף חליצת מעוברת לא שמה חליצה אף בדיעבד. והוצרכתי לדחוק עצמי באופן אחר ע"ש. ואולם כתבתי שם נמי לפי זה דמוכח נמי מן הסוגי' הכא כדעת הש"י. מדאמר רב אשי תחילה אם הי' יבמה כהן חולץ לה ושרי' לי'. ואם איתא כהנ"ל הי' לו לומר מגרש לה המקדש וחולץ לה. דנהי דאף בתר הגירושין פסולם להכהן להתייבם מטעם גרושה. אכתי לא הוי כ"א חייבי לאוין דקי"ל חולצות וכדפי' רש"י דף מ"א ע"ב. משום דהוי לא אפשר. אבל קודם הגט דהוא אשת איש והיבום אף בדיעבד אינו קונה הלא החליצה לאו מידי היא. כמבואר ל"ו הנ"ל. אך לפי זה הקושי' עכ"פ יותר אלומה וכל התירוצים דחוקים. אמנם התוס' דף ט"ז ד"ה בני צרות סברו בקושייתם דשומרת יבם שנתקדשה פקע הזיקה מדהיא על היבם ערוה דא"א ומותרת להמקדש. וא"כ מה דקאמר הכא אם הי' היבם כהן חולץ לה. היינו אך מפני הספק דשמא הקדושין אינן תופסין בה. הא אלו ידעינן ודאי שהקדושין תפסו לא היתה צריכה חליצה. א"כ אין שום קושי'. כי הא מסיק הגמ' דף מ"א הנ"ל דהיכי דשייך. סברת אם יבא אלי' לא חיישינן אפילו לא מחזני ומקרי חליצה העולה ליבום ממ"נ ע"ש ודוק. ומה שפי' רש"י וספק צרת ערוה עיין במהרש"א ובחבורי ודוק. אלא שהתוס' מכח קושייתם נדו מסברתם. ולענ"ד אפשר לדחות קושיתם. כי י"ל דשמואל ס"ל דאף תנאי קדמאי הי' מסופקים אי קדושין תפסו בה ושאלו בני צרות מהו. להצד אם אין קדושין תופסין אם לא יהי' ספיקי ממזרים. אך עדיין אלו איירי שמואל אך באירוסין ולא בנשאת. אכתי תקשה הא פוסק שמואל הלכה כר"י

בן בתירא שאמר שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה אסור לכונסה. והטעם מבואר בתוס' ד' י"ח ע"ב ובח"ר שם משום דלא אלימי קדושין למדחי הזיקה ולפיכך אסורה לו עד שיפקע הזיקה ע"י חליצת או ביאת אחיו באחותה. וא"כ נהי דסברת התוס' אמת דאם קידש יבמה לשוק הופקע הזיקה. היינו ד"ת לענין ששוב הבנים ודאי כשרים. אבל ודאי דמדרבנן אסור בה עד שתחלוץ דהא לא אלימי קדושין למפקע זיקה לגמרי מדרבנן. וא"כ הדרא הקושי' לדוכתא דמהראוי שיגרשנה המגרש מקודם ובתר הכי תחלוץ ולא שייך סברת אם יבא אלי' דדילמא יאמר אלי' דהקדושין תופסין בה, ומ"מ היא צריכה חליצה מדרבנן. וחליצת אשת איש הא לאו מידי הוא. כמו שהיבום אף בדיעבד אינו קונה. משא"כ אי איירי בנשאת. שפיר פקע הזיקה לגמרי. כדכתבו התוס' שם גבי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה. ושפיר סברת אם יבא אלי' ע"י הממ"נ. ולכן הוצרך לפרש תחלת דברי שמואל בנשאת. ונהי דנייד מכח קושי' דא"כ חוטא נשכר לומר אלא מ"מ במה דאיירי בנשאת תחלה כן איירי בתר הכי ודוק:

דף קז.

אמר רב אושעיא ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו. תימא לי איך יחלוק רב אושעי' על תנא דר' אליעזר דף קי"א ע"ב. בא יבם על הקטנה וכו'. ר' אליעזר אימר מלמדין וכו'. ועל כרחך לומר דר"א סובר דהיינו טעמא דת"ק דסותם פסיל את הקטנה משמע לי' בהחלט. ומשום דאף כי תמאן מעצמה איני פעולה. משום דאינה ממאנת לזיקתה. דאלו טעמו כטעמא דר' יהושע שבדף ק"ט שאך אין מלמדין למאן כדי להתרחק ממיאון לא שייך לומר פסל את הקטנה דהא בלי ספק איתרמי דפסולה לו מעצמה תמאן בו כדי להנשא לאחר. אלא ש"מ כנ"ל. ופוסק ר"א כת"ק. עכ"ז קצת קשה שלא הי' לו לסתום הדברים בדעתו. אלא הי' לו לומר הלכה כת"ק דסובר אינה ממאנת לזיקתו. וביותר קשה לי'. דא"כ למה לא קאמר הסוגי' דף קי"א זה לצריכותא. דהא לפ"ז זה פלוגתא אחריתי ממש היא מדלעיל. דלעיל לא שמעינן אלא דמלמדין במקום בעל. אבל ביבם לזיקתו הא לא שמעינן מהתם כלל. וצ"ע וע"כ הסתם גמרא בצריכותא זה אזלה אליבא דעולא דפליג על ר"א. דס"ל דזה אין סברה כלל לומר אליבא דב"ה שאמרו ממאנת ביבם דלאו היינו לזיקתו. ומזה נמי ראי' לפסק רב אלפס דלא כרב אושעי'. וק"ל:

דף קיד.

מ"ט דאיסור לאו לא גזרו בי' רבנן. אף דמלאכת אוכל נפש הוא. משמע הכא דדישה בי"ט אסור ד"ת. ועיין בר"ן ריש פ' אין צדין. אמנם בבעל מלחמות פ' חביות כתב על לשון תשובת הרי"ף דנשמע מינה דסובר דישה בי"ט מדהוא אוכל נפש אינה אלא דרבנן בלשון זה ומה שאמרו בפ' חרש י"ט דאיסור לאו. לא שהחולב בי"ט לצורך אוכל נפש הוא בלאו. אלא שהמלאכה בעצמה בי"ט איסור לאו ובשבת איסור כרת. וא"י מה פעל אכתי קשה למה הוצרך לומר דהוא מפרק כלאחר יד. הא בלא"ה יש לחלק במקום צער בין י"ט לשבת מפני שהוא אוכל נפש.

דף קטו.

תוס' ד"ה טעמא. אבל אין לפרש וכו'. ואפילו אמר בדדמי נאמן. ר"ל ולכך מסיים הגמ' והכא לא דייקה. הא אלו הי' ידוע לנו דדייקה הי' נאמן אלא דהספק לנו דדלמא במלחמה לא דייקה. ע"ז מקשו התוס' דהא אפילו וכו'. וא"כ הי' לו למיבעי או דילמא איהו נמי אמר בדדמי. אלא ודאי מזה הוכיחו דהגמ' לא נסתפק בהעד דאיהו לא אמר בדדמי כ"א דהספק בנאמנותו ומשום דאיהי לא דייקא. והנ"מ דא"כ אפילו אמר העד קברתיו דנמי איכא האיבעי'. ולענ"ד נמי לפי זה האיבעי'. אפילו אמר העד מת על מטתו דיש למיבעי' ודוק. ר"ל מת על מטתו ע"י מלחמה שבמלחמה ירד והוכה ושב עד שמת על מטתו. ודע דלההוא פירושא של התוס' בהאיבעי' לא אזלין לפום רהיטא דברי התוס' שבעמוד ב' ודוק. וכבר הרגיש בזה הב"ש. והרוצה לעמוד לעיקר כוונת הלכה זו. מחוייב לעיין ברי"ף ובעל המאור ובעל מלחמות והרא"ש. וחדושי רמב"ן ורשב"א ותשובת ריב"ש סי' שע"ח. ותשובת ריב"ן ל"ב סי' א'. ובלח"מ ובעטרת פז. ודע עוד שהוכחת תוס' הנ"ל לפירושיהם אפשר לדחות דאלו היינו אומרים דאיהי שפיר דייקה לא הי' מזיק מה שהעד אומר בדדמי משום דהאשה נהי דהיא עצמה אומרת בדדמי. היינו מה שהיא רואה בעיני' וסומכת בלבה שהוא אמת. אבל על דברי העד חוששת היא בעצמה שמא בדדמי אומר. ודייקה שפיר. לכן הוצרך הגמ' לומר והכא לא דייקה. וכן מוכרחים אנו לומר לפי' בעל המאור ודוק. ועל פי' הרמב"ן קשה מאוד מה דקאמר הגמ' וחזינהו לאלתר דלמה זה. והרגיש בו הריב"ן לב הנ"ל וצע"ג:

סוגי' הנ"ל. עיין בק"ע של מהרח"ש דף מ"ט שם כתב לפי' הריטב"א דהיינו פי' הרמב"ן לא גרסינן דקאמר אסיקינהו וכו'. וע"ש שדחק לפירושו למה בעי לאלתר. ולענ"ד י"ל לגירסתו דלהכי בעי לאלתר ר"ל באופן דליכא למיחש לחזו אנשי דלא מעלו. והגידו

סימנים אנו להנשים המעידים. ועיין חדושי רשב"א. ונראה ג"כ שם בק"ע דלפי' רש"י ותוס' לא גרסינן דלאו עלי' וכו' וזה מפני כי בב"י ():

דף קיז.

מצינן שאין האחים נכנסין לנחלה על פיהן. הקשה לי אחד מפולין מו"ה וואלף אמבדור. הא ע"כ יש לבעל בן או בת ומה עסק לאחין להכא. ושניתי לו דמשכחת לה בשיצאה היא ובעלה ובנה למדה"י. ובאתה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני דנאמנת לישא. ומ"מ אין האחים נכנסים לנחלה. וק"ל:

דף קיט.

תוס' ד"ה מחוורתא. בסוף הדיבור. וא"ת לר"מ היכי משכחת לדמאי. ונראה לענ"ד ליישב ע"פ מה דאיתא במס' ב"מ דף פ"ח תוס' ד"ה תבואת זרעך. שמקשו לר"ת דמאי דמשמע הא אי וודאי לא עישורא חייב ד"ת. ת"ל דהוא לקוח. ותירצו דלעולם היא דרבנן אלא דבודאי הוי מעשר ודאי דרבנן. ובספק הוי דמאי. ולדברים אלו יש להקשות למה הוצרך הש"ס בכל מקום לומר מש"ה בדמאי הקילו הואיל דרוב ע"ה מעשרין. וכה"ג משני רבא בפ' במה מדליקין. ור"ל דלכך אינו אלא חומרא דרבנן בעלמא. תיפוק לי' אפילו הי' ספק שקול. הא לא הוי כ"א ספק דרבנן ולקולא. כיון דאפילו הודאי פטור מד"ת משום זרעך. וצריכנא לומר דסוגי' הש"ס ורבא דלעיל סברו כמסקנת הש"ך בי"ד סי' ק"י דס"ד היכי דאתחזק איסורא לא אמרינן ספיקא דרבנן ולקולא. והיינו כר' יוסי שהובא שם בש"ך ופר"ח [ואפילו לדברי תוס' בכורות דף כ' סוף ד"ה. וא"א דאפשר שהכניסה במוץ שלה היינו היתר לדאורייתא. אבל מ"מ מדרבנן אסור לאדם. אכילות קבע והוי שפיר בחזקת איסור דרבנן]. וממילא לרבנן דפליג עלה דר' יוסי וסובר דאפילו באיתחזק איסורא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא. פשיטא דאפילו בספק שקול הוי מדינא לקולא. ולא הוי כ"א חומרא דרבנן בעלמא. ואפילו נדחק דלא ליהוי סייעתא לפסק הש"ך הנ"ל מסוגי' הנ"ל. ונימא דסוגי' הנ"ל ורבא רצונם לתרץ כל דמאי ואפילו בלקוח קודם מירוח דמחייב לשיטת ר"ת ד"ת. ולא הוי ספק דרבנן כ"א ס"ד. מ"מ אין קושי' על ר"מ להקשות היכי משכחת דמאי. דבודאי איכא לאשכוחי לדידי' בסתם דמאי הנלקח אחר מירוח. ולשיטת ריב"ם דבמס' ב"מ שמפרש להיפוך משיטת ר"ת נמי אפשר ליישב עכ"פ לר"מ בנלקח קודם מירוח. דאז לשיטת ריב"ם זה לר"מ לא הוי כ"א דמאי מחומרא בעלמא. ודוק:

ואולם מה שהמציאו האחרונים ה"ה הפר"ח ומ"י פלוגתא בזה דלר"מ באיסור דרבנן אפילו בהוחזק איסור אזלינן להקל. צ"ע גדול. כי לפום רהיטא במס' ב"מ דף נ"ה מבואר דאדרבא ר"מ מחמיר בדרבנן כעין של תורה יותר מרבנן. ונהי דהתוס' י"ט שם בביאוריו על המתני' הביא הרמב"ם שפוסק כירושלמי באופן שממתני' זו של ב"מ אינו מוכרח. מ"מ מביא שם ירושלמי שביאר מתני' דערלה שהחמיר ר"מ בתרומת מעשר של דמאי לדמע כשל ודאי מההיא טעמא. שר"מ מחמיר בדרבנן. וא"כ ע"כ לומר מה שהקיל ר"מ בדרבנן בעירובין יותר מר' יוסי. טומאה שאני כדרך שמתרץ הגמ'. אע"פ שמקיל ר"מ. וזה היפוך מסברת פר"ח בי"ד שכתב איסור מטומאה לא ילפינן. ודבריו להקל באיסור יותר מטומאה. ולפום רהיטא דבריו באמת תמוהים. דהרי הגמ' עירובין מדמה איסור תחומין לטומאה. אמנם גם על דבריו יש להקשות. דהרי בטומאה דהתם נמי אתי' לידי אכיל איסור. כגון שיאכל קדשים בטומאת הגוף ע"י טבילה זו. לכן לענ"ד עכ"פ ללמוד היתר מדברי ר"מ כדברי הפר"ח ומ"י הנ"ל. עדיין צ"ע. כי מקודם מוכרחים אנו ליישב סתירת ר"מ מה שנראה דעתו מהופכת בדרבנן פעם מחמיר ופעם מקיל. ואי"ה בלי נדר אשים עיוני על זה. וכעת אין הזמן מסכים עמדי [אמנם הקושיא אפשר לדחות כי דוקא בנהוג התיקן שגזרו איך לנהוג ס"ל שעבדו חיזוק כשל תורה משא"כ בדיעבד שאירע בספק. ודוק כי צ"ע עוד]. ויש לעיין כתובות דף נ"ו ע"ב ובתוס' שם: